

Česká matematická komunita v letech 1848 až 1918

Čeští profesori v zahraničí

In: Martina Bečvářová (author): Česká matematická komunita v letech 1848 až 1918. (Czech). Praha: Matfyzpress, 2008. pp. 283–290.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/400913>

Terms of use:

© Bečvářová, Martina

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

VIII.

ČEŠTÍ PROFESOŘI V ZAHRANIČÍ

Vzhledem k nedostatku míst na českých středních i vysokých školách odešli ve druhé polovině 19. století kvalitní profesoři z našich zemí do jihovýchodní Evropy, kde se zapojili do budování národní vědy a školství, které prožívalo obrození s jistým zpožděním ve srovnání s českými zeměmi. Většinou udržovali těsné kontakty s českou matematickou komunitou, byli dopisujícími členy Jednoty českých matematiků, přispívali do Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky. Připomeneme jen ty, kteří přeložili české nebo německé učebnice do jiných jazyků nebo pod vlivem české literatury sepisovali cizojazyčné učebnice, vytvářeli matematickou terminologii, případně se zasloužili o rozvoj regionálních středních a vysokých škol. Ukážeme, že čeští vysokoškolští i středoškolští učitelé stáli u zrodu moderní národní matematiky v jihoslovanských zemích.

Chorvatsko

Jan (Ivan) Pexider (1831–1873) se po studiích na pražské univerzitě stal profesorem matematiky a fyziky na gymnáziu v Záhřebu, kde působil od roku 1864 až do smrti. Po celou dobu udržoval kontakt s Jednotou českých matematiků.¹ Jako jeden z prvních začal překládat z němčiny do chorvatštiny středoškolské učebnice matematiky a fyziky.

Ve Slavonii, na německém gymnáziu ve Vinkovci, působil v šedesátých letech profesor matematiky, přírodopisu a francouzského jazyka Karl Seeberg (1835–?), který se přesunul na krátký čas na chorvatské gymnázium v Senji. V roce 1867 se vrátil domů a vyučoval ve Znojmě.²

Od šedesátých let učil matematiku a fyziku na chorvatském gymnáziu v Rijeci Josef Laun (1837–1915), který roku 1865 přešel na královské gymnázium v Záhřebu, kde působil až do roku 1868. Potom se vrátil do Čech a kariéru středoškolského učitele opustil.³

Na reálce v Osijeku učil v letech 1873 až 1875 středoškolský profesor matematiky a fyziky Josef Silvester Vaněček (1848–1922), který se však již roku 1875 vrátil do Čech, kde získal místo na reálce v Jičíně.⁴

¹ Více viz Věstník JČM 1(1873), č. 1, str. 5, č. 4, str. 35, 41, 50, 51, a 2(1874), č. 1, str. 13–14; *Program gymnazije u Zagrebu 1864–1873* a J. Bečvář (ed.): *Jan Vilém Pexider*, edice Dějiny matematiky, svazek č. 5, Prometheus, Praha, 1997, str. 28.

² Více viz H. Heller: *Mährens Männer der Gegenwart. Biographisches Lexicon*, Brünn, 1889, sv. 3.

³ Více o jeho životě viz šestá kapitola této práce.

⁴ Více viz J. Folta: *Čtyřicet let od smrti bratří Vaněčků*, Pokroky matematiky, fyziky a astronomie 8(1963), str. 28–30, a J. Folta: *Dva představitelé „české geometrické školy“ (K 40. výročí úmrtí J. S. a M. N. Vaněčků)*, Zprávy komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd ČSAV, č. 12, 1962, str. 13–21.

V sedmdesátých letech odešel do Záhřebu na nově zřízenou univerzitu Františka Josefa I. matematik Karel Zahradník.⁵ Až do roku 1890 zde byl jediným vysokoškolským profesorem matematiky, který učil chorvatsky algebru, diferenciální a integrální počet, geometrii, teorii čísel, pravděpodobnost a komplexní analýzu.⁶ Zaměřil se především na výchovu budoucích středoškolských učitelů. Po příchodu do Záhřebu sestavil první matematická kurikula, pravidla pro dílčí i závěrečné zkoušky. Dohlížel na zkoušky učitelské způsobilosti pro všechny aprobace s matematikou na středních školách s chorvatským vyučovacím jazykem. Při všech těchto aktivitách byl inspirován prací F. J. Studničky, jehož považoval za svůj vzor. S určitým časovým zpožděním rozvíjel v Záhřebu obdobné aktivity jako F. J. Studnička v Praze.

V letech 1896 až 1899 byl ředitelem matematického ústavu. Od roku 1886 stál v čele „matematického semináře“, který zřídil pro talentované studenty; zde vznikaly první odborné práce chorvatských matematiků. V roce 1893 založil „matematickou sbírku“, která obsahovala nejrůznější matematické pomůcky a modely. Karel Zahradník během více než dvacetiletého působení v Záhřebu vychoval první chorvatské středoškolské učitele a matematiky, svým vedením ovlivnil i první chorvatské doktorandy, sepsal první chorvatské vysokoškolské i středoškolské učebnice.⁷

Karel Zahradník překládal v sedmdesátých letech své menší časopisecké práce do chorvatštiny, později v tomto jazyce uveřejňoval své původní práce a sepisoval středoškolské i vysokoškolské učebnice. V roce 1878 vydal v Záhřebu malou knížku nazvanou *O determinantih drugoga i trećega stupnja. Za porabu viših srednjih učilišta*, kterou o rok později přeložil do češtiny a vydal v Praze pod názvem *Prvé počátky nauky o determinantech. Pro vyšší střední školy*. Knížka vznikla z jeho přednášek, které měl ve školním roce 1876/77 pro začínající univerzitní studenty. Pro studenty české brněnské techniky na počátku 20. století upravil a vydal své chorvatské litografované přednášky z analytické geometrie. Jeho zásluhou vyšly v chorvatštině *Kapesní logaritmické tabulky* F. J. Studničky. Na konci sedmdesátých let 19. století začal Karel Zahradník do chorvatštiny překládat Studničkovu středoškolskou učebnici *Algebra pro vyšší třídy středních škol*⁸, jejíž vydání však chorvatská vláda nepovolila.⁹

⁵ O jeho životě a díle viz kapitola této práce věnovaná vysokoškolským profesorům matematiky, M. Bečvářová: *Life and Work of Karel Zahradník (1848–1916)*, in T. Motlíček, M. Rechcigl, Jr. (editors): *Morava viděna z vnějšku – Moravia from World Perspective*, 22. světový kongres Československé společnosti pro vědy a umění – 22th World Congress of Czechoslovak Society of Arts and Sciences, Ostrava, Repronis, 2006, str. 276–283, a M. Bečvářová: *Život i djelo Karel Zahradníka*, in S. Mardesić (editor): *Karel Zahradník 1848.–1916.*, Hrvatska Akademija znanosti i umjetnosti, Spomenica preminulim academicima, Svezak 134, Zagreb, 2007, str. 9–36.

⁶ Teprve v roce 1891 byla výuka matematiky na záhřebské univerzitě personálně posílena. Od tohoto roku D. Segen (první Zahradníkův doktorand) začal přednášet geometrii a o čtyři roky později Zahradníkův žák V. Varičák začal přednášet matematickou analýzu.

⁷ Názvy Zahradníkových učebnic jsou uvedeny v kapitole věnované vysokoškolským profesorům matematiky.

⁸ První vydání této učebnice je z roku 1877, druhé z roku 1879. V roce 1878 a 1879 vydal Studnička i německé verze této učebnice.

⁹ Více viz dopisy K. Zahradníka uložené ve fondu F. J. Studnička v Literárním archívu

Karel Zahradník položil základy chorvatské matematiky a velmi výrazně přispěl k rozvoji chorvatské matematické komunity. Zatímco v Chorvatsku je jeho práce dodnes oceňována a jeho jméno je stále živé,¹⁰ v naší zemi je Karel Zahradník skoro zapomenut.

Celý aktivní život prožil na záhřebské univerzitě vynikající český fyzik Čeněk Dvořák (1848–1922), který zahájil vysokoškolské přednášky z fyziky v chorvatštině, vybudoval univerzitní laboratoře a v Chorvatsku je právem považován za zakladatele moderní chorvatské fyziky.¹¹

Slovinsko

Od roku 1860 až do roku 1862 byl ředitelem německé reálky v Lublani profesor Rudolf Schnedar (1828–1862), který se tam pokoušel učit matematiku slovensky.¹²

V první polovině šedesátých let působil na gymnáziu v Gorici (dnes Gorizia v Itálii) Josef Baudiš (1825–1898), který zde učil matematiku a fyziku slovensky. Brzy se mu však podařilo získat místo středoškolského profesora v Jičíně a Slovinsko opustil.¹³

V roce 1870 získal místo řádného profesora matematiky a fyziky na reálce v Lublani Josef Finger (1841–1925). Po čtyřech letech slovinské prostředí opustil a odešel na gymnázium do Vídně (okres Hernals), kde vyučoval do roku 1876. V letech 1876 až 1878 působil na střední škole v Leopoldstadtu u Vídně. Roku 1876 se stal soukromým docentem na vídeňské univerzitě, kde přednášel až do roku 1890. V roce 1878 byl jmenován mimořádným a v roce 1884 řádným profesorem „čisté mechaniky a grafické statiky“ na technice ve Vídni, kde učil až do svého penzionování v roce 1911.¹⁴

Ani jeden z nich během svého krátkého působení ve Slovinsku vývoj slovinské matematiky podstatně neovlivnil.

Bosna a Hercegovina

V roce 1893 odešel do Sarajeva středoškolský učitel kreslení a měřictví Alois Studnička (1842–1927), bratr F. J. Studničky, neboť byl pozván bosensko-hercegovinskou vládou, aby pomohl zřídit odborné školství pro truhláře, kotláře, zámečníky, kováře a jiná povolání. A. Studnička se stal ředitelem odborné řemeslné školy, kterou vedl až do svého penzionování v roce 1908.

Památníku národního písemnictví v Praze. Viz též M. Bečvářová-Němcová: *František Josef Studnička (1836–1903)*, edice Dějiny matematiky, svazek č. 10, Prometheus, Praha, 1998.

¹⁰ Jeho portrét se jménem byl na diplomech, které udělovalo chorvatské ministerstvo kultury a sportu nejlepším řešitelům matematické olympiády v roce 2000.

¹¹ Více viz V. Posejpal: *Dějepis Jednoty českých matematiků*, JČM, Praha, 1912, a F. Veselý: *100 let Jednoty československých matematiků a fyziků*, SPN, Praha, 1962.

¹² Více viz P. Šišma: *Matematika na německé technice v Brně*, edice Dějiny matematiky, svazek č. 21, Prometheus, Praha, 2002.

¹³ Více viz V. Posejpal: *Dějepis Jednoty českých matematiků*, JČM, Praha, 1912.

¹⁴ Více viz třetí kapitola této práce.

V Sarajevu však pracoval až do smrti. Velmi výrazně ovlivnil rozvoj srbského odborného školství.¹⁵

Jezuita Cornelius Plch (1838–1889) byl po studiích na pražské univerzitě řádem poslán do Travníku v Bosně (dnes Tornik v Srbsku). Byl jmenován středoškolským učitelem matematiky a působil zde po celý život.¹⁶

Bulharsko

V osmdesátých letech se Bulharsko zbavilo turecké vlády a začalo budovat vlastní školství. Několik let svého aktivního života prožil v Bulharsku Theodor Monin (1858–1893); v letech 1881 až 1886 učil na chlapeckém reálném gymnáziu ve Slivně (dnes Sliven). V roce 1886 se vrátil na českou techniku v Praze, kde se stal asistentem deskriptivní geometrie u profesora F. Tilšera. V roce 1889 byl povolán bulharskou vládou na nově zřízenou univerzitu do Sofie a stal se prvním bulharským vysokoškolským profesorem matematiky. S velkým nasazením se pustil do budování bulharské matematiky, ale v roce 1891 vážně onemocněl a musel se vrátit do Čech. Své velké plány na sepsání bulharských učebnic již uskutečnit nestačil.¹⁷

Antonín Václav Šourek (1857–1926) se po studiích na reálce v Písku, na technice ve Vídni i Praze a na univerzitě v Praze stal roku 1880 profesorem matematiky na reálném gymnáziu v bulharském Slivně, odkud po roce odešel na reálné gymnázium do Plovdivu, kde působil devět let. V roce 1890 byl jmenován profesorem matematiky na chlapeckém gymnáziu v Sofii a současně mimořádným profesorem matematiky na sofijské univerzitě. V roce 1893, po smrti profesora Theodora Monina, byl zproštěn úvazku na střední škole a převzal celou výuku matematiky na univerzitě, kde byl roku 1898 jmenován řádným profesorem. V roce 1893 se stal i profesorem deskriptivní geometrie na vojenské akademii v Sofii (přednášel zde 9 let), o rok později začal přednášet ještě ve vyšším štábním kurzu. Na univerzitě setrval až do roku 1915, kdy se na 5 let stal bezplatným sekretářem vojenského atašé v Bernu a Římě; staral se o zlepšení postavení bulharských válečných zajatců. V roce 1919 se vrátil na sofijskou univerzitu a vyučoval zde až do roku 1921. Po celý život udržoval těsné kontakty s českými matematiky a s Jednotou českých matematiků.¹⁸

¹⁵ O A. Studničkoví viz M. Bečvářová-Němcová: *František Josef Studnička (1836–1903)*, edice Dějiny matematiky, svazek č. 10, Prometheus, Praha, 1998, str. 11–14.

¹⁶ Více viz V. Posejpal: *Dějepis Jednoty českých matematiků*, JČM, Praha, 1912.

¹⁷ O T. Moninovi viz S. Hineva, I. Tzenova: *Čeští geometři na sofijské univerzitě*, Pokroky matematiky, fyziky a astronomie 36(1991), str. 237–242, a M. Bečvářová: *Kořeny bulharské matematiky*, in M. Bečvářová (editor): 27. mezinárodní konference Historie matematiky, Velké Meziříčí, 25. 8.–29. 8. 2006, Sborník sylabů, Praha, 2006, str. 14–16.

¹⁸ O životě a díle A. V. Šourka viz J. Sobotka: *Vzpomínka na Antonína V. Šourka*, Časopis pro pěstování matematiky a fyziky 56(1927), str. 1–6; B. Dolapčiev: *A. V. Šourek (1857–1926)*, Pokroky matematiky, fyziky a astronomie 8(1963), str. 168–170, S. Hineva, I. Tzenova: *Čeští geometři na sofijské univerzitě*, Pokroky matematiky, fyziky a astronomie 36(1991), str. 237–242, a M. Bečvářová: *Kořeny bulharské matematiky*, in M. Bečvářová (editor): 27. mezinárodní konference Historie matematiky, Velké Meziříčí, 25. 8.–29. 8. 2006, Sborník sylabů, Praha, 2006, str. 14–16.

Od svého příchodu do Bulharska začal budovat bulharskou matematiku i její výuku na středních a vysokých školách; vycházel přitom z českých zkušeností a vzorů.

V osmdesátých letech vydal první bulharské středoškolské učebnice analytické geometrie (1885), rovinné trigonometrie (1883), sférické trigonometrie (1889) a deskriptivní geometrie (1888, 1889) doplněné metodickými příručkami a sbírkami úloh z algebry (1885, 1886) i drobnějšími pracemi. Při jejich sepisování byl inspirován českými učebnicemi F. J. Studničky, J. Smolíka, E. Taftla, A. Strnada, F. Hromádky aj.

V devadesátých letech sepsal a vydal pro své univerzitní studenty učební texty z analýzy (1890–1891), analytické geometrie (1891, 1892, 1894), algebry (1891–1892), syntetické geometrie (1891–1892) a deskriptivní geometrie (1893–1894). I při jejich tvorbě byl inspirován učebnicemi F. J. Studničky, Ed. a Em. Weyra. V roce 1895 vydala vojenská akademie v Sofii Šourkův spis o zobrazovacích metodách v geometrii.

Na počátku 20. století se Šourek věnoval hlavně přepracování a rozšíření svých bulharských přednášek, které vyšly litograficky (projektivní geometrie (1909), diferenciální geometrie (1911) a analytická geometrie (1912)). V roce 1914 vyšla nejvýznamnější Šourkova monografie *Deskriptivní geometrie*, která je rozšířenou a doplněnou verzí jeho univerzitních přednášek. Vydání dvoudílné monografie *Projektivní geometrie* shrnující a rozšiřující jeho univerzitní přednášky se už nedožil.

Z češtiny do bulharštiny A. V. Šourek přeložil roku 1882 Studničkovy logaritmické tabulky, které opatřil rozsáhlým výkladem základů algebry.¹⁹ Na konci 90. let přeložil do bulharštiny Taftlovu středoškolskou učebnici *Algebra pro vyšší třídy středních škol*.²⁰

A. V. Šourek patřil mezi nejvýznamnější „bulharské“ matematiky druhé poloviny 19. století a první třetiny 20. století.

V Bulharsku působil také František Vítězslav Splítek (1855–1943), který po studiích na české polytechnice v Praze v roce 1880 přijal nabídku bulharského ministerstva školství, aby pomohl při budování tamních středních škol. Učil nejprve ve Svištově, v roce 1883 se stal učitelem v Soluni (dnes Řecko), kterou však musel v roce 1888 z politických důvodů opustit. Pro soluňské studenty napsal dvě učebnice matematiky. V roce 1888 se vrátil do Bulharska a získal místo profesora na gymnáziu v Sofii. V letech 1892 až 1915 zastával v Plovdivu místo profesora. Po celý život odmítal profesuru na sofijské univerzitě.²¹

¹⁹ Druhé bulharské vydání tabulek je z roku 1888, třetí z roku 1895. Studničkovy tabulky (v české nebo bulharské verzi) byly na bulharských středních školách používány ještě v první polovině 20. století.

²⁰ Emanuel Taftl (1842–1920) byl středoškolským profesorem matematiky a fyziky. Působil na středních školách v Hradci Králové a Klatovech; proslavil se výše zmíněnou učebnicí, která se dočkala šesti vydání.

²¹ Více viz J. Šedivý: *Učitel F. V. Splítek*, Matematika a fyzika ve škole, 13(1982/3), str. 69–70, a M. Bečvářová: *Kořeny bulharské matematiky*, in M. Bečvářová (editor): 27. mezinárodní konference Historie matematiky, Velké Meziříčí, 25. 8.–29. 8. 2006, Sborník sylabů, Praha, 2006, str. 14–16.

Bulharské střední školství výrazně ovlivnil i matematik a deskriptivní geometr Vladislav Šak (1860–1941), který v roce 1882 přijal místo řádného profesora na reálném gymnáziu ve Slivně. V roce 1886 přešel na chlapecké gymnázium do Sofie, kde vyučoval až do roku 1907. V letech 1891 až 1894 byl také soukromým docentem na univerzitě v Sofii; přednášel sférickou a analytickou geometrii, analýzu a algebru. Do bulharštiny přeložil několik českých a německých matematických gymnaziálních učebnic. V. Šak měl nesmírně široké zájmy, psal básně, vydal bulharsko-český a česko-bulharský slovník, česky psanou bulharskou gramatiku, do češtiny překládal díla bulharských autorů. Po 26 letech prožitých v Bulharsku se vrátil do Prahy a začal učit matematiku na obchodní akademii. Za první světové války byl válečným zpravodajem v Bulharsku. Po válce zastával některé funkce v bulharské diplomacii, v letech 1920 až 1932 byl čestným bulharským generálním konzulem.²²

Závěrečná poznámka

Čeští matematici, kteří odešli na Balkán, si nejprve museli dobře osvojit místní jazyk, připravit a zahájit výuku, sepsat učebnice a sbírky, vytvářet matematickou terminologii, bádát a publikovat v příslušných místních jazycích. Tak se výrazně zasloužili o rozvoj národních matematik.

Čeští matematici působící na německých školách na jiných místech rakouské monarchie a v Německu, Švýcarsku apod. obvykle „pouze“ učili, bádali a publikovali odborné práce, neboť byli v prostředí podstatně vyspělejších a kulturnějších než jejich kolegové působící na Balkáně. Jedni i druzí udržovali kontakty s českou matematickou komunitou, sledovali nabídky nejrůznějších míst a většinou se snažili dostat se zpět do Čech.

Dvanáct let strávil na zahraničních technikách Čeněk Hausmann (1826–1896). V roce 1852 byl pověřen suplováním mechaniky, nauky o strojích a deskriptivní geometrie na technice ve Lvově (dříve Halič, dnes Ukrajina), kde byl o rok později jmenován řádným profesorem těchto předmětů. V letech 1857 až 1863 přednášel německy mechaniku na technice v Budapešti, v roce 1864 krátce učil na technice ve Štýrském Hradci. Od roku 1864 byl jmenován řádným profesorem mechaniky a stavby strojů na pražské polytechnice a začal přednášet česky.²³

Nejlepší český geometr Emil Weyr (1848–1894) po několikaletém působení na české polytechnice v Praze byl roku 1875 jmenován řádným profesorem matematiky na univerzitě ve Vídni, kde přednášel matematiku a geometrii až do smrti.²⁴

Geometr Karel Pelz (1845–1908) učil v letech 1875 až 1896 nejprve na středních školách a pak na technice ve Štýrském Hradci. Až v roce 1896 byl

²² O V. Šakovi viz S. Hineva, I. Tzenova: *Čeští geometři na sofijské univerzitě*, Pokroky matematiky, fyziky a astronomie 36(1991), str. 237–242, a M. Bečvářová: *Kořeny bulharské matematiky*, in M. Bečvářová (editor): 27. mezinárodní konference Historie matematiky, Velké Meziříčí, 25. 8.–29. 8. 2006, Sborník sylabů, Praha, 2006, str. 14–16.

²³ Více viz druhá kapitola této práce.

²⁴ Více viz druhá kapitola této práce.

jmenován profesorem deskriptivní geometrie na české technice v Praze. Vlivem dlouholetého působení v německém prostředí vydával odborné práce především v němčině.²⁵

Na německé technice v Brně a od roku 1891 na vídeňské technice působil Emanuel Czuber (Čubr) (1851–1925), český rodák a původně aktivní člen Jednoty českých matematiků, výborný matematik, znalec pojišťování a autor řady vysokoškolských učebnic. Na českých školách nenalezl odpovídající místo, a proto se přiklonil k německé národnosti a kultuře.²⁶

Vynikající český geodet, astronom a matematik Václav Láska (1862–1943) začal v roce 1895 vyučovat vyšší geodézii a astronomii na univerzitě ve Lvově. Po krátké době byl jmenován ředitelem tamější astronomické a seismografické observatoře. Ve Lvově německy sepsal několik velmi úspěšných monografií a ukrajinsky vyšlo několik jeho litografovaných přednášek z matematiky, aplikované matematiky a astronomie. V roce 1911 byl jmenován profesorem aplikované matematiky na české univerzitě v Praze, a tak se vrátil zpět do Čech.²⁷

Pouze krátkou dobu působil ve Vídni Jan Sobotka (1862–1931); v letech 1894 až 1896 učil matematiku na německé reálce, odkud přešel na techniku, kde zahájil přednášky z deskriptivní a projektivní geometrie a grafického počítání. V roce 1899 byl jmenován řádným profesorem deskriptivní geometrie na nově založené české technice v Brně a další svoji pedagogickou dráhu spojil s českými vysokými školami v Brně a Praze.²⁸

Náš největší matematik konce 19. a začátku 20. století, Matyáš Lerch (1860–1922), také nemohl získat odpovídající místo v Čechách, a tak přednášel v letech 1896 až 1906 na katolické univerzitě ve švýcarském Freiburgu, odkud pak přešel na techniku do Brna. M. Lerch svými pracemi výrazně ovlivnil světovou matematiku.²⁹

Na vévodské vyšší škole technické v Darmstadtu (dnes technika) krátce působil na konci 19. století jako asistent vynikající fyzik Bohumil Kučera (1874–1921), který byl roku 1908 jmenován mimořádným a roku 1911 řádným profesorem české univerzity v Praze.³⁰

Johann Josef Partl (1802–1869), odešel v roce 1851, po více než desetiletém působení na pražské průmyslové škole a krátkém suplování matematických

²⁵ Více viz druhá kapitola této práce.

²⁶ Více viz P. Šišma: *Matematika na německé technice v Brně*, edice Dějiny matematiky, svazek č. 21, Prometheus, Praha, 2002; K. Málek: *Případ Emanuela Czubera*, Pojistný obzor 1(1922/3), str. 94–98; F. Stark, W. Gintl, A. Grünwald: *Die k. k. Deutsche Technische Hochschule in Prag 1806–1906*, Prag, 1906; N. Ottowitz: *Der Mathematikunterricht an der Technischen Hochschule in Wien 1815–1918*, Verband der wissenschaftlichen Gesellschaften Österreichs, Wien, 1992 (disertační práce); R. Einhorn: *Vertreter der Mathematik und Geometrie an den Wiener Hochschulen 1900–1940*, Verband der wissenschaftlichen Gesellschaften Österreichs, Wien, 1985 (disertační práce).

²⁷ Více viz druhá a sedmá kapitola této práce.

²⁸ Více viz druhá kapitola této práce.

²⁹ Více viz druhá kapitola této práce.

³⁰ Více viz V. Posejpal: *Dějepis Jednoty českých matematiků*, JČM, Praha, 1912.

přednášek na pražské univerzitě a na pražské polytechnice, na střední školu do Budína, kde získal místo provizorního učitele. Po dvou letech byl jmenován řádným profesorem, ale v roce 1861 musel z bouřlivých Uher odejít. O rok později se stal profesorem akademického gymnázia ve Vídni, v roce 1867 učitelskou kariéru pro nemoc opustil a pracoval až do smrti jako knihovník.³¹

V roce 1854 zahájil na vídeňské reálce svoji pedagogickou kariéru Gustav Skřivan (1831–1866); působil na státních i soukromých středních školách. V roce 1858 byl vídeňskou vládou požádán, aby připravil organizační plán nově zřizované vyšší reálné školy ve Vídni a převzal její vedení. V roce 1863 přešel z Vídně na pražskou polytechniku, kde byl jmenován profesorem elementární matematiky s českou vyučovací řečí.³²

Josef Šetlík (1833–1860) začal po studiu na pražské polytechnice vyučovat na reálce v Rakovníku. Po složení zkoušek učitelské způsobilosti se v roce 1856 stal učitelem střední školy v Klagenfurtu. V roce 1858 dostal roční dovolenou a studoval ve Francii a v Belgii. V roce 1860 byl jmenován profesorem deskriptivní geometrie na reálce v Brně, ale vzhledem k vážnému onemocnění již na toto místo nenastoupil.³³

Vynikající geodet a středoškolský učitel Jan Marek (1834–1900) po několika letech geodetických prací v Rakousku a Uhrách učil v letech 1874 až 1889 vyšší geodézii, sférickou astronomii a matematiku na vojenské akademii v Novém Městě u Vídně. Po penzionování v roce 1889 se vrátil do Prahy.³⁴

Středoškolský profesor matematiky a fyziky Vavřinec Jelínek (1844–1898) byl v roce 1872 jmenován suplentem v Badenu u Vídně, o rok později se stal profesorem matematiky na vyšší reálce a vyšší průmyslové škole v Novém Městě u Vídně. Po deseti letech přešel na místní obchodní školu, jejímž ředitelem se stal v roce 1891.³⁵

Na reálkách v Gumpendorfu u Vídně a ve Vídni vyučoval v sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století Eduard Vyskočil (1847–?), který byl v roce 1885 jmenován profesorem německé reálky v Jihlavě.³⁶

³¹ Více viz druhá kapitola této práce.

³² Více viz druhá kapitola této práce.

³³ Více viz Ottův slovník naučný.

³⁴ Více viz Ottův slovník naučný.

³⁵ Více viz Ottův slovník naučný.

³⁶ Více viz H. Heller: *Mährens Männer der Gegenwart. Biographisches Lexicon*, Brünn, 1889, sv. 3.